

МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАШИНОБУДІВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розкрито зміст, структуру та ключові функції механізму стратегічного управління машинобудівним підприємством в умовах економічної нестабільності, воєнних загроз та трансформації промислового середовища.

Ключові слова: стратегічне управління, машинобудівне підприємство, стратегія, інноваційний розвиток.

Abstract

The article reveals the content, structure, and key functions of the strategic management mechanism of a machine-building enterprise in conditions of economic instability, military threats, and transformation of the industrial environment.

Keywords: strategic management, machine-building enterprise, strategy, innovative development.

Вступ

Сучасні умови функціонування машинобудівних підприємств в Україні характеризуються високим рівнем нестабільності, обумовленим як глобальними економічними, так і внутрішніми викликами, зокрема повномасштабною війною, руйнуванням виробничої інфраструктури, втратою ринків збуту та кадровим дефіцитом. Машинобудування, як одна з ключових галузей реального сектора економіки, виконує не лише промислово-технологічну, але й стратегічну функцію в системі національної безпеки, особливо в контексті потреб оборонного комплексу та відбудови країни.

У таких умовах стратегічне управління підприємством набуває особливого значення як інструмент довгострокового збереження і розвитку його потенціалу. Необхідність адаптації до нової реальності потребує не просто перегляду окремих бізнес-процесів, а впровадження цілісного механізму стратегічного управління, який здатен забезпечити оперативне реагування на зміни зовнішнього середовища, мобілізацію внутрішніх ресурсів та формування гнучких стратегічних орієнтирів.

Результати дослідження

Стратегічне управління розглядається як система цілеспрямованих дій з формування, реалізації та коригування довгострокових цілей підприємства в умовах змінного зовнішнього середовища, що базується на системному аналізі ресурсів, можливостей, ризиків і перспектив розвитку. Його головною метою є забезпечення стійкого функціонування та конкурентоспроможності підприємства шляхом гнучкого реагування на загрози й використання стратегічних можливостей [1].

Традиційні моделі стратегічного управління, орієнтовані на стабільність і поступовий розвиток, втрачають ефективність у кризових умовах. Це зумовлює потребу в розробці нових підходів до побудови адаптивних стратегічних механізмів, які враховують особливості машинобудівної галузі, обмеженість ресурсів, високі ризики та важливість людського капіталу.

Механізм стратегічного управління машинобудівним підприємством слід розглядати як інтегровану систему взаємопов'язаних елементів, що забезпечують реалізацію стратегічного курсу підприємства на всіх рівнях управління. Цей механізм включає не лише процеси стратегічного аналізу та вибору цілей, але й комплекс управлінських важелів, інструментів реалізації, нормативних регламентів, методів контролю та зворотного зв'язку. Його ключова функція полягає у тому, щоб перетворити стратегічне бачення на конкретні управлінські рішення, що дозволяють досягати стійких результатів навіть в умовах зовнішньої турбулентності [2].

У структурному аспекті механізм стратегічного управління охоплює такі складові: аналітичну (оцінювання ринкового становища, внутрішніх ресурсів, конкурентних переваг), цільову (формування місії, бачення, стратегічних і тактичних цілей), програмну (розробка стратегічних програм та проєктів), ресурсну (забезпечення необхідними фінансовими, матеріальними й людськими ресурсами), організаційну (налагодження управлінських процедур), контрольну (моніторинг виконання стратегії, оцінювання результативності та коригування). Ефективне функціонування цього механізму забезпечує стратегічну узгодженість дій усіх підрозділів підприємства, дозволяє мінімізувати ризики, своєчасно реагувати на виклики ринку та досягати заданих довгострокових орієнтирів розвитку.

У сучасних реаліях пріоритетами машинобудівних підприємств є: збереження виробничого потенціалу за умов пошкодженої інфраструктури; диверсифікація ринків збуту з орієнтацією на внутрішній ринок, оборонні замовлення та експорт до країн-сусідів; технологічна модернізація, включно з впровадженням цифрових рішень; зміцнення кадрового складу через підготовку нових спеціалістів і підтримку наявного персоналу [3].

Особливої ваги набуває адаптивність стратегії, тобто здатність підприємства оперативно змінювати стратегічні напрями відповідно до зовнішніх викликів. Це означає перехід до сценарного планування, використання SWOT- та PEST-аналізу, гнучкого бюджетування та активного моніторингу ключових показників ефективності (KPI) [4].

Ключовими передумовами дієвого стратегічного управління є наявність сильного керівництва, організаційної культури змін, інвестицій у науково-технічний розвиток, а також прозорість управлінських процесів. Успішна реалізація стратегій в умовах війни можлива лише за умови синергії ресурсної мобілізації, партнерства з державними структурами та стейкхолдерами, а також гнучкої організаційної структури підприємства.

Висновки

Ефективний механізм стратегічного управління дозволяє машинобудівному підприємству не лише утримуватися на ринку, а й формувати нові конкурентні переваги в умовах невизначеності. Його головною функцією є забезпечення стійкого розвитку через адаптацію до зовнішніх викликів, модернізацію виробництва, посилення кадрового потенціалу та впровадження інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лаптева Т. М. Стратегічне управління підприємством: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2021. 312 с.
2. Калачова І. С. Формування механізму стратегічного управління машинобудівним підприємством. *Економіка та держава*. 2023. № 2. С. 38–43.
3. Письменна Є. А. Трансформація стратегічного управління в умовах воєнного часу. *Бізнес-інформ*. 2023. № 10. С. 52–58.
4. Малюта Л. В. Інноваційні підходи до стратегічного управління виробничим підприємством. *Наукові праці НУХТ*. 2022. № 28. С. 91–97.

Пілявоз Тетяна Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: pilyavoz@vntu.edu.ua

Каліон Владислав Сергійович – студент групи П-216, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Piliavoz Tetiana – Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pilyavoz@vntu.edu.ua

Vladislav Kalion – Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia